

Bondstugornas
interiörer i
Solf med omnejd

Sekelskiftet 1800/1900

12.11.2020

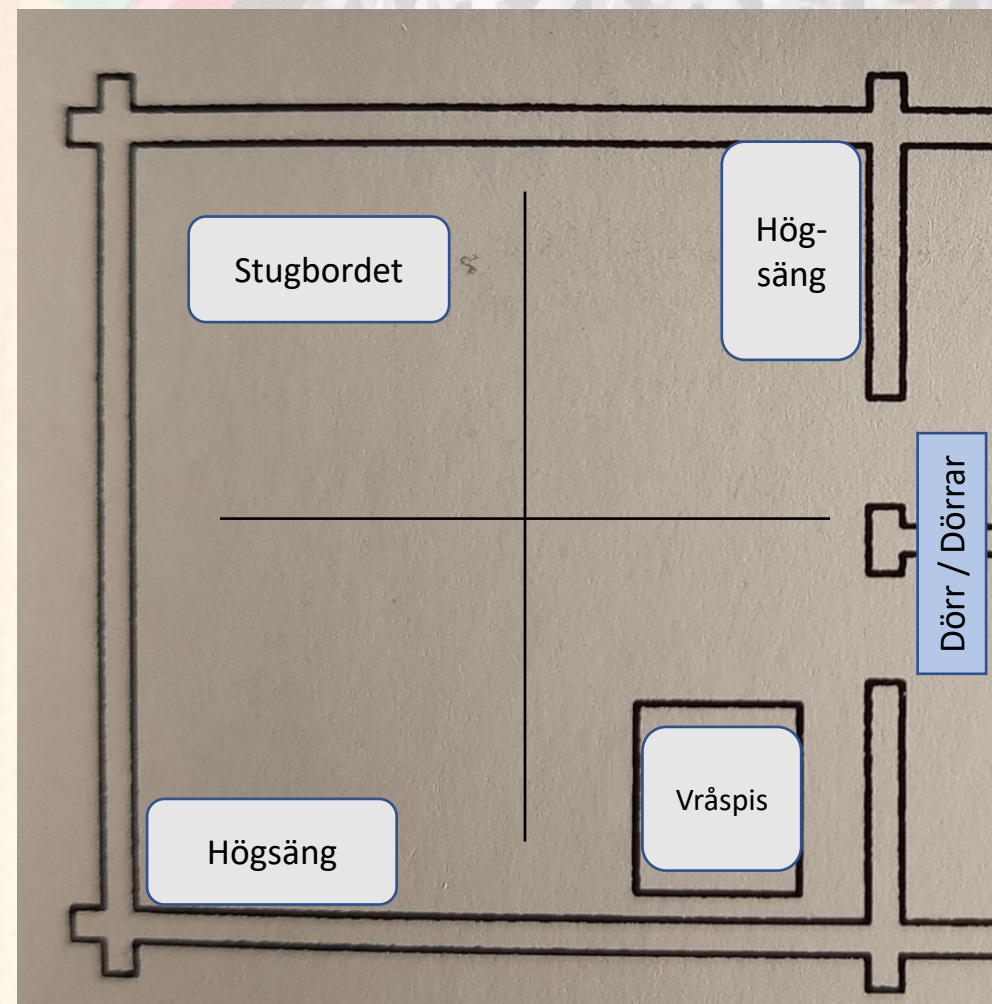
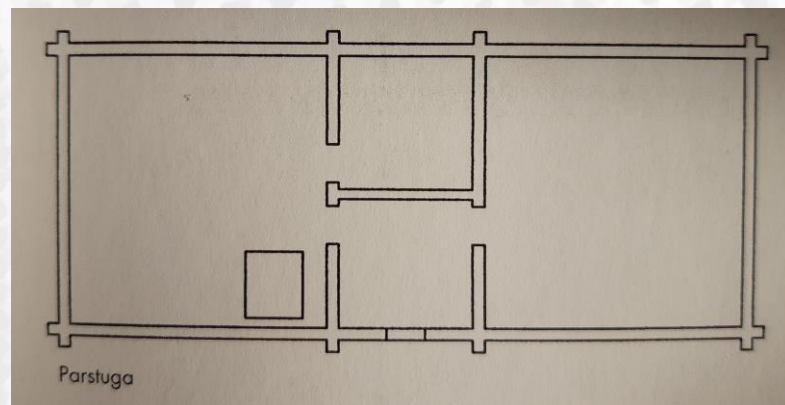
Storstugan eller "vistanstugan", dvs det rum man åt, sov, arbetade och umgicks i, hade en ganska likadan utformning i alla bondstugor. Fasta inredningen var koncentrerad till hörnen av rummet. Spisen fanns till höger, alternativt till vänster, när man kom in och diagonalt från den var bordet placerat.

Till höger (alt. vänster) om dörren fanns en högsäng och i hörnet längst bort, på samma sida som spisen, fanns den andra högsängen. Allt det övriga fanns placerat längs med väggarna så att det lämnade mycket golvyta att arbeta på.

I Solf kallades de olika hörnen för ugnsvrån (yynsråen), bordsvrån (bosjisråen), dörrsängen (döraseenjen) och inresängen (innanseenjen)

När man i äldre tider talade om **stuga** var det även benämningen på själva Stugans/husets olika rum.

En parstuga hade två större rum i byggnadens vardera långsida; en storstuga (vistanstuga) och i den motsatta ändan en framstuga

Storstugans rumsindelning

Man bör dock komma ihåg att då, precis som idag, fanns undantag och variationer. Möblerna var ungefär de samma i alla hus, men färger, krukväxter, porslinsföremål mm varierade lite beroende på orten och välståndet i familjen.

På fotot ser man kärlskåpet där det finns rikligt med porslinsföremål, gardiner av lite nyare typ och tidsenliga blommor; Apostlalilja och eventuellt en Bondamaryllis (*Hippeastrum rutilum*).

Fotografiet är troligen taget i juni eftersom det finns liljekonvaljer i en vas på kärlskåpet bredvid sängen. Vintertid hade man golvet täckt med mattor men under sommaren hade man färre mattor eller tog bort dem.

Foto: Stuguinteriör. Abram Abrams, Oravais, Okskangar. (1916)
En mycket tidstypisk interiör. Spisen placerad till vänster när man kommer in i rummet.

Fotograf: Valter W. Forsblom
SLS 269 Allmogebyggnader i Vörå och Oravais. SLS 269_18 [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

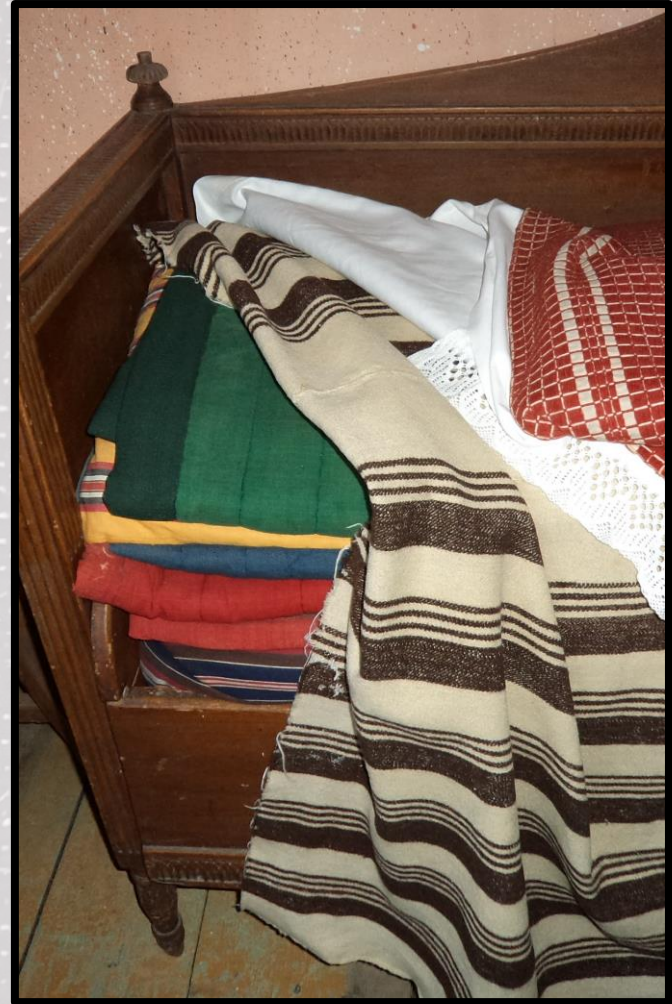

Färgerna på textilierna var överlag olika nyanser av rött och brunt, med inslag av gult. Det samma gällde stolar, sängar och skåp.

Ungefär vid 1830-talet börjar man måla möbler i en mahogny-immitation; "mahugnefärg".

Under 1700-talet var en blå nyans mera dominerande åtminstone hade vad gäller textilier och möbler.

Mattan som syns som bakgrundsbild är troligen från Solf och varje by hade sina egna färgkombinationer i mönsterranden.

Mot slutet av 1800-talet hade gårdarna tapeter på väggarna. Möstret åstadkoms genom stänk- eller schablonmålning. I endel utrymmen användes också gamla dagstidningar som väggbeklädnad.

Den öppna spisen började redan före 1800-talets mitt att målas (vitmena) den vit åtmistone till jul och midsommar.

Framför sängarna placerades stolar att stå och de kunde vara fler än två. Fotografiets stolar i renässansstil var moderna under slutet av 1800-talet.

Detalj av fotografiet (bild nr 4) från Oravais, år 1916

Sängens bäddtextilier berättade mycket om gårdens välstånd. De bäddades på ett sådant sätt att betraktaren kunde se textilierna. Bomull ökade i användning under sekelskiftet 1800/1900 och man kunde endera väva det själv eller köpa. Oberoende hur man skaffade sig tyget var det dyrbart.

Obligatoriskt var s.k fransalakan och att "fållåtane", sängförhänget i nedre sängen var öppet så man också kunde se dynorna. Dynorna placerades, som bilden visar, med den vita mellan de två röda.

Foto: Dynor i den övre sängen

Foto:

Kärlskåpet

Ett tidstypiskt skåp för förvaring av husets porslin (samlingsnamn) som under slutet av 1800-talet användes främst för att visa husets välstånd. Enklare porslin och glas användes vid fester och högtider. Här kunde även den viktiga kaffekvarnen vara placerad.

Blomsterdekorationer på möbler inleddes redan tidigt 1800-tal i Österbotten.

Skåpet var placerat bredvid den inre högsängen, "innansenjen".

Skåpet på bilden är ett typiskt Malaxskåp och det har en övredel med rakt krön. Det är byggt någon gång mellan åren 1870 – 1880 och dekorationsmålning är troligen gjord av Carl Sandelin (f. 1833). Han använde sig ofta av masurering när han målade. När man masuerarar imiterar man masurbjörk och använde bland annat en urinblåsa av svin.

(Uppgifterna: Jarl Nystrand, Björkö, november 2020)

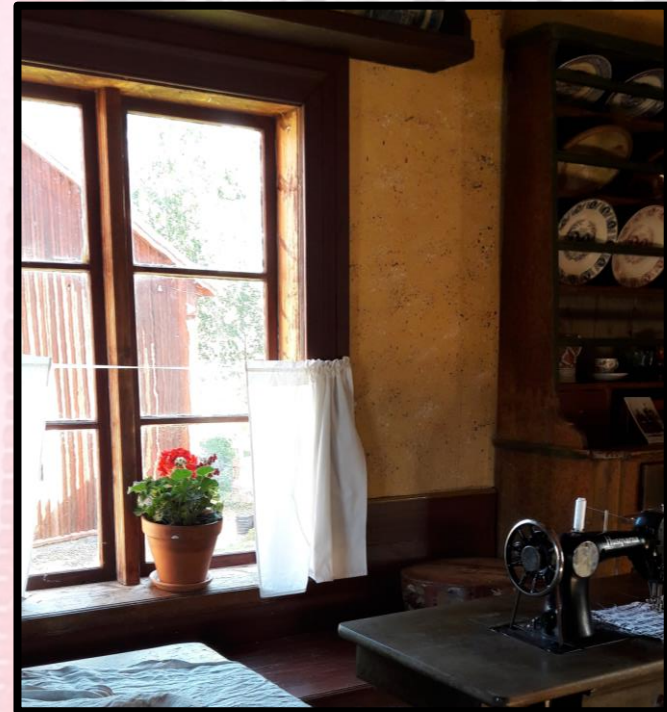

Gardiner

Att använda gardiner blev vanligt när belysningen inomhus ökade, dvs vid 1800-talets andra hälft.

Vanligast blev under den tiden som här beskrivs, de s.k halvgardinerna som syns på fotografiet till höger. Senare började man använda långa gardiner

I Solf sockens historia skriver G. Rosenholm om en kvinna som emigrerade från Solf år 1893 och återvänder år 1924. Hon konstaterar då, till sin stora förvåning, att alla har börjat använda långa gardiner. Kvinnan tycker det var nästan för mycket, för vistanstugan hade blivit en sal.

I den här bilden finns en blandning av äldre tradition och en nyare som kom i början av 1900-talet.

Möblernas placering och inredningen är fortfarande den från 1800-talet.

Sängarna, ev sängen, är placerad i det borte hörnet och kärlskåpet står bredvid.

Mattorna är placerade som man hade dem sommartid. Stolar av renässanstyp står framför sängen.

Kvinnan bredvid sängen bär en yllekjoltyp som var mycket modern vid sekelskiftet 1800/1900

1900-talet och nyheter framkommer i stugbordet, som har en finare, blank yta vilket inte var brukligt på äldre bord. I taket hänger en oljelampa och på golvet ligger bitar av linoleummattor.

Gardinerna har fått en övre del och taket är målat i en blank, ljus färg. Hela rummets inredning ger ett mycket ljus intryck.

Notera även den ståtliga pelargonen i fönstret.

Foto: Interiörbild från Solf. År 1909 eller 1910.
Stundars bildarkiv

Krukväxter var en stothet och ett tecken på välfärd. Var stugan för kall dog krukväxterna.

Eftersom det var en glädje att få någonting att växa och frodas ville man, vid sidan av själva blomningen, ha höjd på växtern. Man favoriserade växter som blommade på sommaren.

På bilden från Solf ser man en mycket frodig Doftgeranium eller Rosengeranium. I Solf kallades de "ranjona".

På bänken finns också en pelargon.

Vilka krukväxterna som fanns i husen påverkades starkt av klasstillhörigheten. Pelargonen fanns först i högreståndsmiljöernas salonger men flyttades till köksregionen när den blev vanligare bland allmogen.

Pelargonen var inte den vanligaste växten i bondstugorna utan det fanns många andra blommor man hade inomhus:

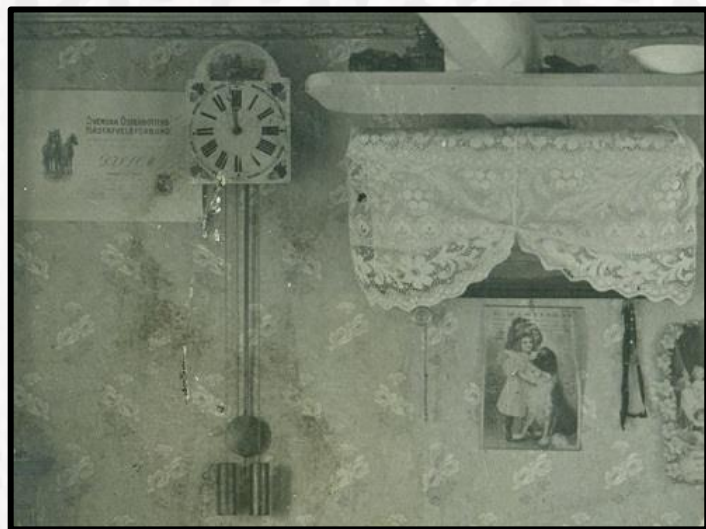
Apostlililja
Bondamaryllis
Balsamin
Fuchsia
Fönsterfikus

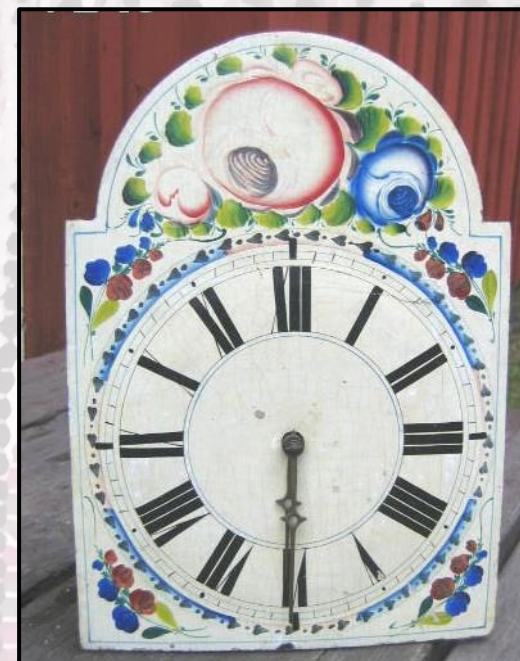
Foto: Interiörbild från Solf. År 1909 eller 1910.
Stundars bildarkiv

Klockor

Olika klockor var populära och en stor stolthet att äga. På bilderna ett klockskåp troligen från 1700-talet samt en mindre väggklocka med blommotiv. Den senare var en mycket omtyckt modell vid sekelskiftet 1800/1900 och massproducerades i Schwarzwald, Tyskland.

Detalj ur fotografiet från Solf, år 1909 /1910.
Observera det tidstypiska sättet att drapera speglar.

Rysstavlor

Tavlorna med svärtat glas och stanniolpapper, var mycket populära kring sekelskiftet och fanns troligtvis i varje gård.

Gud är kärleken är en ofta förekommande text på de tavlor som finns på Stundars. Orten som nämns vid tavlorna placeringsorten före de kom till museet. Var tavlorna har tillverkats och av vem finns inga uppgifter om.

Rysstavla från Solf

Rysstavla från Pörtom

Rysstavla från Solf

Rysstavla från Roparnäs

Källor:

Rosenholm, Gunnar, Solf sockens historia II. 1965

Nystrand, Jarl & Storm, Anita: Björkömöbler. 2017

Österbottens konstkommission: Interiören. Tradition och byggnadsvård i österbotten. 2005

Pohjonen, Raul: De Österbottniska allmogemålarna. 1993

Bildarkivet på Stundars

Föremål och interiörer på Stundars

Valter W Forsblom. Fotografi SLS 269_18.

SLS 269 Allmogebyggnader i Vörå och Oravais. Svenska litteratursällskapet i Finland

Telefonsamtal med Jarl Nystrand, november 2020